

Småland
Måbo hd.
V. Torsås m.

Uppst 1930 av Joh. Nilsson
Efter Petter Jonsson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890^{1/}

1

Tröskningen.

Angående tröskningen måste denna under alla förhållanden i min hemsocken, V. Torsås, vara avslutad till jul - helst en eller två veckor förut, om det var möjligt. Att det här någonsin varit vanligt att lämna något till julafton, har troligen ingen här nu boende sig bekant.

När man på hösten skar säden (man skar all säd med hänskära) krökte man ner 3 ~~XXXX~~ strå av varje sädesslag (de kraftigaste) och lade en sten på varje strå. Dessa strå skulle glosa ha julnatten för att det följande år skulle bli bra gröda.

Detta och mycket annat här nedan har berättats för mig av min 75-årige granne och frände, Petter Jonsson i Opparyd Nedregård, och har denna sed brukats även i hans tid.

Skriv endast på denna sida!

Glosa.

V. Torsén Sn.

Minst tre av de sista kärvarna lade man undan, när man tröskade.
Dessa skulle utsättas före kl. 12 på julafton till fåglarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46m ~~2890~~ 2890

Fåglanekar.

2

Sm.
allbo
V. Tors
nytt 1930

Oggea Nilsson för
Ber. Jonsson Petter

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890 2.

3

Tomasmässenatt.

I allmänhet gingo kvarnarna sönder, om man
malde på dem denna natt.

Skriv endast på denna sida!

Julnatten.

Att arbeta på julnatten var ytterst farligt.
En gumma i Vrankunge, Skatelövs socken, bakade bröd julnatten.
Kakorna förvandlades till sten (10 st.) De bakades vid tiden för
frälsarens födelse. De lades på kyrkogårdsmuren.

2890

5

Se sin tillkommande.

På julaftonskvällen kunde man få se sin tillkommande. Hos storbonden Per Olsson i Torsås by tjänade på 1860-talet en flicka. På julaftonskvällen sade hennes husmoder, fru Olsson, till henne, att om hon går ut efter ved, så när hon kommer igen, skall hennes blivande make sitta på bordet. Flickan gick, och när hon kom in, såg hon till sin häpnad sin husbonde sitta på bordet (ej i verklighet förstås). När flickan nämnde till sin husmoder, vem hon tyckte sig se på bordet, sade denna: "Det betyder, att jag skall snart dö och du bliva min makes andra hustru". Så inträffade också kort tid därefter.

Det säges, att personer, som visa sig för andra på detta sätt eller något annat, ej må bra därav.

Tydor vid jul.

Om man en julaftons kväll såg in i ett fönster till en bostad, och om någon i familjen skulle dö kommande år, syntes han som en säck eller dylikt. De andra voro naturliga.

Om ej näsan syntes på skuggan av någon person denna kväll, var det ett säkert bevis på, att han skulle dö nästa år eller omvänt, om personen ifråga skulle dö under året, såg man ej på hans skugga någon näsa.

Om julaftons kväll kunde man, om man lade noga märke till allting få veta hurudan kommande årets gröda skulle bli. Skulle den bli bra, hördes liksom prasslande ljud av sädeskärvar, men skulle den bli dålig, hördes klingande ljud ibland stenar o.dyl.

Litet om årsgång.

Den, som en gång börjat med att gå årsgång, kunde ej upphöra därmed. Elin Rolig, riksberytad för sin tillverkning av klockor i slutet av 1700- och början av 1800-talet, och vilken jag med det snaraste skall ägna en särskild levnads-teckning, gick årsgång. När hon omkring 1850 på grund av hög ålder ej längre orkade gå, måste hon bäras ut ett slag för att få se och erfara, vad som kom att hända under året.

Den s.k. "Humplingen" och hans son "Humplinga Jonen" gingo årsgång. (Båda voro Torsåsbor liksom Elin Rolig). När Humplinga-Jonen blev för gammal att gå, måste han ligga med bibeln på bröstet för att få ro.

Den, som gick årsgång, blev utsatt för glos-
son, men kunde han rädsla sig i ett fruktbärande träd, var han

Glosen.

2890

utom all fara. I motsatt fall blevo de av glosen uppfläkta.

"Humplingen" räddade sig en gång i en al.

Årsgångaren fick veta allt, vad han önskade angående kommande årets händelser. Tittade han in i fönstret till ett hus, såg han genast, om någon skulle dö av familjens medlemmar, och vilken av dem, det skulle bli. Denne syntes då nämligen utan huvud. Årsgångaren fick ofta skjuts efter rättor eller andra smådjur. Om han skrattade åt dessa dragare, då fick han gå, dit han skulle.

Enligt en uppgift skulle årsgångaren avsäga sig all förbindelse med treenigheten samt läsa Fader vår på följande sätt: Fader vår, som icke är i himmelen, ohelgat vare ditt namn o.s.v. Den, som gick årsgång fick ej vara rädd. Var han riktigt modig, mötte han ofta en vit mähr, som han fick sätta sig upp på och rida för att komma så vidsträckt som möjligt.

Till Brogård, V. Torsås, kom en gång en årsgångare en julaftonskväll och frågade genom fönstret: "Skall någon dö här?" - "Nej, vi skall äta upp denna gröten först", svarade en av familjens medlemmar, som härmed räddade familjen genom sitt nekande svar.

Om årsgångaren mötte t.ex. rättor, som drogo stora lass, betydde det bra gröda nästa år.

Vid årsgång kunde man få se sin tillkomman-

de. (Kristina Svensson, Petter Jonsson, Johan Pettersson, Hynnenäs)

Enligt Petter Jonsson skulle årsgångaren
först gå omkring en kyrka 3 gånger, blåsa i nyckelhålet samt säga sig ifrån den Helige ande för att få makt att se in i det fördolda.

2890

9

Staffans skede.

Enligt Petter Jonsson var det endast reservdrängar, som redo Staffans skede. De redo i kapp från gård till gård och erhöillo traktering.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

10

10.

Småland
Kult. bid.
V. Torsås p.m.

Uppst. av Joh. Nilsson
1930
deprimera

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890 //

11

Odens jakt.

Petter Jonsson tror sig veta, att Oden aldrig fick jaga vid någon annan tid på året, än när frälsaren låg i graven.

Simon i Palmeryd, V. Torsås, var en gång i Karlshamn. På hemvägen mötte han en käring, som kom springade och hade slängt upp båda bröstet på axlarna. Hon sprang tre slag omkring honom (ett skogsrå). Efter henne kommo tre hundar springande. Simon stannade skjutsen och tog upp sin matsäck och gav hundarna av denna. Påskdagsmorgonen var Simon ånyo ute och gick och mötte Oden själv. Det var nämligen han, som varit ute och jagat. Oden räckte då Simon en guldhästsko, som han ridit ifrån vid ett läje (stätta) i marken. "Denna ska du ha", sade Oden, "för att du gav mina hundar kristet bröd".

Skriv endast på denna sida!

Småland
Mller
N. Torsås
1776-1780

1776-1780
Ber. Jonsson Petter

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

12

Maran.

I detta sammanhang vill jag nämna något om maran efter Petter Jonssons berättelse.

Salomon i Nystorp, Skatelöv, i tjänst hos Petter Jonssons far, hade varit på auktion i Möcklehult. På hemvägen fick han se ett fruntimmer gå framför sig. Då han trodde det var en av sin husbondes flickor i Nedregård, ropade han på henne, att hon skulle vänta på honom, så kunde de få sällskap. När han kommit i sällskap med henne, lade han genast märke till, att hon ej trampade i marken, men hon gick precis lika fort som han själv. Framkommen till Nedregård kröp han genom den understa halvdörren in i förstugan, under det fruntimret lade sig utanför på förstugubron. Han lade särskilt märke till, att hon hade en lång, vacker hårpiska. Han lyckades ej utestänga henne, utan när han

2890^{10.}

13

gått in och lagt sig, kände han, att hon var med och plågade honom. Ibland ramlade hon i golvet, och då föreföll det, som om det varit en liten gris, som ramlat ner. När han i årtal plågats av maran, kom han på idén att skaffa sig en hund till sängkamrat. Han gjorde så och lyckades därmed göra sig kvitt henne.

För maran blev en flicka botad genom att ligga med bibeln på bröstet. Hon fick dock hålla på därmed länge innan det hjälpte.

Kvinnor, som vora havande, skulle krypa genom efterbörden från en märr, så sluppo de ifrån all födslovånda, men barnen blevo varulvar eller maror. Flickorna blevo maror och pojkarne varulvar.

—•••— 14.
2890

— — — — —
14

Skjuta ut det gamla året.

Det gamla året skulle skjutas ut. Det var
många olyckor, som hände under detta skjutande.

15.
2890

15

Danslek.

Gubben och käringen gingo på sin äng, talte
om båd nytt och gammalt. Gubben sade till käringen sin: "Du var
inte mö, när vi kom tillsamman". - "Ja, va ja inte mö, så var ja
så god jag kan, för jag var så god kvinna som du var man. Hurra
för mej, hurra för dej, denna tid förglömmes aldrig. (Härlig melo-
di.)

2890

16

Gengångare.

Anders Nilsson i Långsten bredde halm och hö på golvet julafton på 1840-talet. När han var död besökte han sitt hem i Långsten julnatten. (Hans dotter Katarina på Ålderdomshemmet, född 1838.) Hon minnes mycket väl detta.

2890¹⁷

17

Tomasmässenatt.

Om Tomasmässenatt gick det aldrig an att mala
säd på någon kvarn. Mjölnaren Sven Pettersson, bördig från V.
Torsås och död 1929, 84-årig, berättade, att när han en gång i
sin ungdom, under det att han var mjölnare i Hakekvarn, Urshult,
försökte mala denna natt, det var nästan omöjligt att få kvarnen
igång, och sedan detta äntligen lyckats, gick kvarnen mycket då-
ligt och höll på att stanna alltjämt. När han började undersöka
orsaken härtill, fick han se ett litet barn, som såg ut att vara
 $\frac{1}{2}$ år gammalt, som stod och höll fast i det stora krafthjulet. Pet-
tersson stannade kvarnen genast. När han sedermera följande dag
ånyo satte den igång, gick den nästan av sig själv, så att han
blev mest lika förvånad däröver, som vad han nyss blivit, därutav
att den inte alls ville röra på sig. ~~XXXXXXmännhetXXXXXXgångXXXXXXkvarnXXXXXX~~

Trollen.

I Farabol i Bleking på gränsen till Härlunda, brukade på julnatten trollen hälsa på hos en bonde. För den skull utrymdes huset i förväg av dess folk. En julafton kom även en tiggare och ville låna hus för natten. När bonden ursäktade sig med, att han ej kunde ha honom för trollens skull, sade tiggargubben: "Jag har en kisse (en björn) med mig, och därför är jag inte rädd". Han fick stanna där. Trollen kom som vanligt, men björninna drev ut dem. Några dagar därefter ropades det från det närbelägna trollberget: "Lever Farabols kisse ännu?" Till svar fingo trollen: "Ja, han lever ännu och har sju ungar efter sig". Efter den betan vågade de aldrig mer komma igen.

2890

19

De dödas julotta.

Johan Karlssons mormor Maria Gabrielsson

tjänade omkring 1800 i Karlshamn. Herrskapet hade ingen klocka, men de bådo pigan väcka dem i god tid på julottan. Det var mitt i kyrkbyn. Bäst det var, blev det ljust i hela kyrkan. Det blev brått med att stiga upp och skynda dit. När de kommo in i kyrkan mitt i natten, var där både präst och annat folk, men ingen kände de igen (alla voro döda). Just som det var, sade en gammal käring till en av de nyinkomna: "Du skall riva av dig förklädet och lämna det, annars river jag ihjäl dig. Jag är din gudmor".

20.
2890

20

Staffans skede.

Opparyd den 12 mars. Vid samtal i dag med 88-årige Jöns Andersson, Ålderdomshemmet, talade han om, att han i sin tidiga ungdom varit med om att rida Staffans skede. De red annandagsmorgon före dager från gård till gård, blevo inbjudna och trakterade med nötter, äpplen, mat och brännvin. De kunde vara ända till 20-30 personer i sällskapet. De blevo i allmänhet mycket överlastade. Innan de begåvo sig iväg till nästa gård, sjöngo de:

Staffan var en stallerdräng,

Han vattnar sina fålar fem i rad i rad,

Runtantare,

Gossar låt oss lustiga vara

En gång jul om året bara.

Sjung fallerallala.

Skriv endast på denna sida!

2/ Se flickorna de ättle(?), *(ädle)*
De skänka nötter och äpple i rad i rad etc.

3/ Adjö, adjö, nu rider vi från denna gård,
Sen komma vi i dag om ett år i rad i rad etc.

Gubben sjöng visan för mig, men jag kan ej uppteckna melodien.

2890

21

Em. Albo 1. Mars
april 1980

Upp. Västman Joh.
Ber. nr 80000 / Västman
- 71 år -

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890^{22.}

22

Tomasnatten.

Man fick över huvud ingenting taga sig för
Tomasnatten, för det gick då vanligtvis gale.

22.
2890

23

Julveden.

Den ved man skulle använda under julhelgen skulle vara av mycket prima beskaffenhet, gammal och torr. Den inbars också i så stora mängder, att den räckte över en stor del av julen. Man bar in veden tidigt på julafton. Spiselgruvan fyllde man i första hand. Denna plats brukade annars vara reserverad för tiggare och luffare (gruelunsar). Där var nämligen varmt och bra att sitta för väta och förfrusna vandrare.

2890

24

Jultro och julseder.

Man fick ej ge barnen av grisrumpan, för då växte de neråt som denna.

Ett talesätt var, att julen varade så länge "grantabrödet" varade. Man var därför angelägen att förvara den sista kakan länge.

Mormor hade julduken inne till påsk (nu är jul igen, julen varar väl till påska etc.) När den nedtogs var den mycket svart.

En annan uppgift angående julkosten till knekten o. dyl från Härlunda på 1860-talet. Den bestod av en halv kaka på de mindre och en hel på de större gårdarna. Dessutom skulle han ha en underkäk och ibland en korv samt ett ljus. När knekten kom på julaftonsmorgonen, innan lampan släcktes, fick han

Grisrumpan.

"Grantabrödet"

Julduken.

Knektens julkost.

vara med och äta frukost. Då skulle det vara dricka i karafinen (karaffen) och brännvin i flaskan. Syltan, om den än var aldrig så stor, skulle stå på bordet. Det skulle vara sopat och risat redan då och allt i ordning därinne, gardinerna upphängda, julduken uppinnad. Sängarna skulle vara bäddade (ny ren halm i dem). Riset på golvet skulle vara sållat, så att inga lösa barr voro med. I förstugan ströddes sand. Veden, som lades i gruvan, skulle ej vidröras, ligga till prydnad. Husfadern hade mycket att göra till jul med att utom allt annat röka kött och fläsk, laga murarna m.m.

Julaftons-

frukost.

2890

25

26.
2890

26

Skydd mot trollen.

Juldegen korsades med handen, när den var
färdig, för att trollen ej skulle ta den.

27.
2890

27

Efter julottan.

På hemvägen från julottan reds i kapp för att visa vilka som hade bäst hästar och för att komma fortast hem, ty den som då kom först hem fick först inbärgat. Kristina Svensson kallar detta Staffans skede.

2890

28

Nyårsnyet.

På nyårsnyet skulle de gifta sig, som tänkte
gifta sig, om det var möjligt.

29
2890

29

Julljusen.

De förnämsta julljusen gjordes så långa och tjocka, att de räckte hela julnatten och mera till. Om ljusen rann, satte man tennfat för dem att rinna i.

2890

30

Gengångare.

I Havhult, Vislanda, var en gubbe död. På
julnatten kom han hem, gick igenom lyckta dörrar utan att göra
minsta buller, gick fram till julbordet och såg om det, gick dess-
utom och tittade efter allting i rummet, innan han försvann.

27.
2890

31

De dödas julotta.

I kyrkan firade de döda sin gudstjänst mellan 11 och 1. Småfolket hade inga klockor och kunde därför ofta komma i otid till kyrkan. Ett fruntimmer kom en gång in i kyrkan och fick där till sin överraskning se ^{en} samma år avlidne gumma, som varit hennes jordegumma. Denna blev arg, för att hon blev störd, och utropade: "Hade jag inte varit din jordegumma, då hade jag bitit näsan av dig!"

*Den Änkens fanns
förel 1852*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31.
2890

32

Jul- och nyårsseder.

Juläpplen förvarade man i säden på det sättet, att man fördelade dem ända från botten i lat (bunken) och uppigenom. När man tröskat tog man reda på dem.

Vid slakt av svin gav man rumpan åt rackarekärningen.

I Trettenyet eller Trängenyet gifte man sig ej men i nyårsnyet.

I Sandby i Skåne och troligen även norr om gamla riksgränsen hälsade man nyårsnyet på det sättet, att man gick ut med psalmbok i handen, slog upp vilken psalm som helst och läste den. Därpå sjöngs: "Välkommen ny korn, välkommen nyårskung, välkommen gröda o.s.v." det, som man helst önskade, hälsade man välkommet. (I norra Skåne sjöng man t.ex. Välkommet

Skriv endast på denna sida!

Juläpplen.

Svinrumpan.

Nyårsnyet.

Hälsa nyårsnyet.

En.
Alfred
Vinson

1000

olnefläsk, man producerade nämligen mycket ollonfläsk.)

Tomasnatten maldes ej mellan 11 och 2. Den helige Tomas höll om hjulen för att det ej skulle lyckas. Ingen-
ting fick gå runt.

I Vislanda förekom, att boknötter plockades och förvarades, som man kokte gröt utav julaften.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

Tomasnatten.

33

Boknötter.

2890 ³⁴

34

Grötrim.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en spann,
Jag rimmar så gott jag kan.

Skall jag sanning säga och inte ljuga
Har jag fått lika god gröt i min egen stuga.

Dessa båda rim borde tillhöra samma strof.

2890

35

Jultomten.

Det var farligt att förarga jultomten, för då kunde det hända, att han flyttade eller också drog ifrån hemmet istället för till det.

I Husaby var en tomte i den gamla kvarnen. Gårdens folk hade sett honom stå och sålla mjöl, och han var ganska tarvligt klädd. De lät därför sy en ny skäktefallsklädning till honom, en sådan som bäst passade för en kvarntomte. När han fått den på sig, strök han med händerna utför bröstet och sade: "Vacker gosse jag, aldrig sålla mer." Och från den dagen var han försvunnen. Den nya kvarnen byggdes 1828, men där tjänstgjorde han inte. Han tyckte ej om det han ej fick behålla sina gamla kläder.

Småland
Allbo
V. Forsås
4/8 1930

108. Nilsson
Ojmygd
Mrs. av Anna Redestedt
Vislanda
Född 1852

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890³⁶

36

Staffans skede.

I Vislanda reds Staffans skede ännu omkr.
1860. På Tubbamåla torp förekom det vid denna tid att de ridande
redo in i storstugan, fastän det var svårt att komma igenom den
låga dörren. Därinne räckte man dem brännvin, nötter och äppel.
När de blevo mycket beskänkta, ville de ställa till med dans och
kortsnel, men fingo då vanligen tillsägelse.

Småland
allts
V. Forsås
mår 1930

Joh. Nilsson
gymnast
bar en a. Rönstett
Vidlanda
född 1852

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

37

Odens jakt.

En gubbe, som skulle ut på tjäderjakt, mötte Oden. "Du har varit mig till hinder", sade Oden, "ty du har inte tvättat dig med vatten, innan du gick ut ur ditt hus".

En karl skulle rida till kvarnen. I Oby skog mötte han Oden. "Stå still", sade denne. Mannen stannade. Oden fortsatte sin ritt inåt skogen. Ett skott small, och om en stund kom Oden och bar en trollkäring, som han skjutit. "Nu får du rida igen", sade Oden.

2890^{88.}

38

Julharar och julorrrar

inkommo ofta genom skorstenen och åto upp julmaten. Man skyddade sig för dem genom att lägga spjället.

2890

39

Jultiggare.

Tiggarna, som kommo ett par eller tre dagar före jul (att de gick på själva julafton förekom ej) skulle ha ett stycke bröd och några kringlor. Männen gingo på 3:dje dagen och 4:de dagen jul och tiggde brännvin och söpo sig ofta så fulla så att de måste bäras eller skjutsas hem.

2890

40

Julseder.

Spinnrocken fick ej tagas in förrän far-
ängladagen, den 7 jan, varit.

Om tjugondag jul skulle man köra julen ut
och alla gluggar fyllas med gröt.

Spinnrocken.

Tjugondag
jul.

Årsgång.

"Humplingen" (Anders Nilsson) gick årsgång bara för att få se hurudan grödan skulle bli. När han kom ut, kunde han få se en massa folk (onaturligt), som stodo tätt sammanpäckade. Men när han nämnde Jesu namn, försvann de i ett ögonblick, så han kunde gå sitt ärende. Han såg allt, som skulle hända för året, särskilt dödsfall o.dyl.

(Berättat för mig idag av hans dotter Katarina, född 1842, som även påstår sig själv hava sett näcken, troll, spöken m.m. och har berättat mycket därom.)

49
2890

42

Tyda vid ljusstöpning.

Om blåsor uppstodo på ljusen vid stöpn-
ningen, betydde det olycka.

Julfint i ladugården.

På den tiden körde man ej ut gödseln på vintern,
utan den låg kvar i en hög invid ladugårdsväggen. På julafton
jämnades denna till mycket sorgfälligt samt beströddes med fin-
hackat ris. På samma sätt gick man tillväga i ladugården, sedan
man gödslat ut på morgonen. Även i alla boxar (kättar) och på
gångar ströddes ris.

2890 44

44

Julslakten.

I varje hem, som fanns några djur att slakta, så nog skulle slaktet utföras till jul. Det rädde därför en förfärlig brädska för slaktarna till julen. Långt före dagningen var slaktaren på platsen, och grisen, kon eller oxen, eller vad det nu var för djur, som skulle avlivas, fick i daggryningen låta sitt liv på äkta "hederligt" gammaldags sätt, d.v.s. utan föregående bedövning. På större, förmögna ställen slaktades utom ett stort svin även en gammal ko eller ox. Köttet torkades sedermera. Det var goda tillfällen för de många torpargummorna att få hjälpa till med dessa storslakt till julen, och att de ej gingo tomhänta hem, behövet ej sägas. Palt och korv skickades dessutom omkring överallt till de fattiga, som ibland fingo lika mycket av den varan som storbönderna själva. Det gällde bara för

de fattiga att kunna ställa in sig hos "bondmororna" och nedkal-
la himmelens välsignelse över dem och deras hävor.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

45

2890

46

Ljusstöpning till jul.

Ett mycket viktigt göra till julen var stöpningsen av ljus i så stor myckenhet, att det räckte hela året. För detta ändamål använde man smörkärnan, i vilken den smälta talgen hälldes. Här doppades sedermera ljusvekarna, tillis ljusen fingo den önskade tjockleken. De blevo ganska ojämna, smala upp- till och tjocka nertill. Till julgranen gjorde man små, smala ljus (portljus). Vekarna vaxades, så att det ej smattrade, när de brann. På julaftons morgon sattes ljus i de blankputsade mäs- singsljusstakarna eller i trästakarna, om man ej hade några and- ra eller också sattes de i fönstren, t.ex. så att de höllo stöd mot mittposten. De ljus, som sålunda utplacerades julafton, fingo ej röras ur stället. Inte ens staken fick rubbas, förrän julen var över.

Lm Åland
V. Forsås

Joh. Nilsson

1930.

opprydd, skåda

ber. av Petter Jonsson

opprydd

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

47

Jäst.

Jästen efter juldrickat skulle göras upp med rågkli och torkas (torrjäst), som skulle räcka helst hela året eller åtminstone till midsommar, tills det blev tid att taga midsommarjäst. Detta gick så till, att man midsommarsafton satte ut vatten, som fick stå till följande dag. Då på midsommardagen rördes i mjöl. Detta torkades sedan (torrjäst).

Sockenhantverkarna

särskilt skräddare och skomakare, hade förr såväl som nu mycket att göra till jul. Det var därför mycket vanligt, att de i likhet med tröskefolket stego upp kl. 3 och 4 om morgnarna för att få undangjort i en hast. En riktigt duktig skräddare sydde en stor herrkostym för hand på två dagar, och för detta arbete betalades omkr. 1870 2 kr. eller 2,50 samt maten. En i fjor avliden 70-årig skräddare i V.Torsås höll fast vid detta pris nästan under hela sin livstid. Under de allra sista åren ~~1925~~ och ända till 1928 tog han 3 kr. för en herrkostym och födde sig själv. Mig veterligen har ingen människa arbetat så billigt som denna man, och ändock utförde han sitt arbete ganska bra. Denne skräddare var Jonas Johansson, Hjärpalyckan, V.Torsås.

Julutdelning till knekten och de fattiga.

Julaftons morgon i själva dagningen kom knekten för att hämta sin julkost: en kaka bröd pr $\frac{1}{4}$ mantal, ett ljus och en sovelbit. Malt till dricka fick han före jul. Dessutom fick han han traktering: mat, brännvin och öl.

Dagarna före jul kommo tiggarna - mestadels barn - och bad om julkakor. De fingo alltid var sin liten kaka och ofta även litet sovel.

50.
2890

50

De viktigaste julmåltiderna

voro: middagen julafton, då bröd doppades i grytan, i vilken kött kokades; aftonvarden, som avåts ganska tidigt på kvällen, för att man skulle komma tidigt i säng, om det var möjligt; nyårsaftonskväll, trettondagsaftons kväll och tjugondagsaftons kväll. På nyårsafton doppades i grytan igen. Vid dessa tillfällen passade husfadern och husets övriga manliga invånare på att taga rundligt för sig av brännvinskuttingens innehåll.

Julrengöring och julpyrdande.

Rengöringen började med skurning av taket och kronstängerna. Detta var pigans värsta göra för året. Dessutom skurades hyllor, kistor, kar, fönster, dörrar, golv, bord, bänkar, sängar, soffor, stolar, skåp, skrin m.m.

Julafton beströddes golvet med finhackat granris samt vit sand. I mormors föräldrahem lät man "huggkubben" stå innanför dörren i storstugan sedan riset var hackat. I denna skulle yxan vara fasthuggen om julnatten till skydd mot onda makter.

I Opparyd Nedregård användes julhalmen ännu på 1820-talet. Den breddes ut på golvet, och folket låg därpå julnatten. Man skulle liksom frälsaren ligga på "hö och strå".

Till stugans pryddande hörde i första rummet

bonaderna. I min släkt finnes ännu sådana bonader i Källhult, V.Torsås. Om det var mer än ett fönster i rummet(det förnämsta) skulle det vara lika många dukar i taket, som det var fönster. Dukarna skulle vara av dräll, om det fanns sådana. I Ekesgård, V.Torsås, användes ännu julduk (en oerhört gammal och förnäm sådan).

I mors föräldrahem i Sedingehult fästades en vacker krona eller "kruna" av halm mitt i duken, och i hörnen fästades äpplen. - Kronstängerna kläddes med dukar av frans eller också med vackert klippt papper. De s.k. julbreven - fyrastyversbreven - fästes upp på väggarna. Julgranen kläddes på julafton. Barnens "julhögar" placerades i fönstren och på borden. En julhög bestod vanligen av en tolvhålakringla, en julkuse el.dyl. samt ett äppel. Att ge grannarnas barn julhögar, hästar m.m. var vanligt.

Juläppel måste man alltid ha. Om juldagsmorgonen skulle man tigande och fastande bita i ett juläppel. Var och en måste då ha ett äppel. I mitt hem fälldes för några år sedan en äppel, som var uppväxt på 1790-talet. Katarina Mäns-son i Råsgård, som jag själv samtalat med, född 1811, död 1899, berättade, att för omkring 100 år sedan tog man juläppel på detta träd, trots det att dessa äppel hade den mest vedervärdiga smak äppel gärna kan hava - små och oerhört sura.

52
2890

52

Julhögar.

Juläppel.

V. Tomas, In.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53.
2890

53

Tydor.

När man julaftonskvällen eldade i spisen, fick ej askan vidröras förrän följande dag. Om askan var formad som en grav, betydde detta, att någon i familjen skulle dö under året. Samma var förhållandet, om det syntes fotsteg i askan, och dessa vände inåt spisen. Vätte de utåt rummet, betydde det, att någon skulle födas i familjen.

I julduken lades säd om julafton, som skulle vara där över julnatten. Om juldagen gavs den åt hönsen, för att inte höken skulle ta dem.

Ljus, som i skymningen tändes, fingo ej släckas eller flyttas förrän följande dag. Skulle man gå i ett annat rum, använde man särskilt ljus att därmed lysa sig.

Julmaten.

På julaftonskvällen serverades så mycken mat av alla slag, att det räckte hela juldagen. Denna dag gick det nämligen ej an att vare sig laga mat, städa rummen eller någonting alls.

Min mormor satte ut mat på förstugubron till Tomten.
tomten. Även katten fick utav de olika rätterna för att bli duk- Katten.
tig till att ta rätter.

Bland maträtterna på mormors matbord julaften märkes: päronkräm, risgrynspannkaka, bruna bönor, morot kokt i dricka med mycken sirap i "kåliskål", i detta doppades fint bröd. Ölost hade hon också om julen. Denna bestod av uppkokt mjölk med dricka och kanel.

55.
2890

55

Julbrygden.

Ölet bryggdes vanligen av husfadern och husmodern gemensamt samt i stor myckenhet. Det bästa (mäskan) användes de första juldagarna, sedan mellansorten (ölet) och slutligen det sämsta (biern).

När man före jul bryggde julölet togs en kolbit i spisen och lades i ölet för att freda det för förgöring. Det gick lika bra att använda en glödgad järnbit och lägga den under drickastänkan.

V. Tavis Sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

56.
2890

56

Julbaket.

Bröd bakades i stor myckenhet, att det vanligen räckte till Vårfrudagen. För att det skulle bibehålla sig mjukt och fritt från mögel, nedlades det i sädesbingarna i säden.

Tre sorters bröd bakades i Opparyd Nedregård i mitten av förra seklet. Det bästa det s.k. grantabrödet av rent rågmjöl och "sävat"; även mellansorten bestod av enbart rågmjöl. Det sämsta utgjordes av mjöl av både råg, korn och havre. Det fina brödet (grantabrödet) skulle vara julen ut. Därav ordstävets: Julen varar, så länge det fina brödet räcker.

Bland de olika sorters julbröd, som bakades av vetemjöl må nämnas: Essakringlor, käringen som river sig i huvudet, jungfrukringlor, tolvhälakringlor, julkusar, hästar, fåglar, gubbar och käringar m.m., m.m. Till ögon, knappar o.dyl. användes

Skriv endast på denna sida!

pepparkorn.

Min mor, Signild Olsson (1864-1930) var mästare
i konsten att baka julkakor såväl som i allt annat, som gällde
ett hems julutsmyckning i gammaldags stil. Min mormor, Ingeborg
Svensson, Sedingehult, Virestad, (1823-1904) hade av sin mormor,
Kerstin Persson, född 1769, död 1848, lärt en oerhörd massa äld-
riga seder och bruk i det gamla fädernehemmet Olofshylte, en gård
som bevisligen gått i arv i släkten många århundraden.

2890

57

V. Turris, Sm

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

2890

58

Tyda vid bakning.

Var det någon kaka i julbaket, som vände sig, när man satte in den i ugnen, betydde det dödsfall i släkten.

Skriv endast på denna sida!

Småland
Albo
V. Torstens
sept 1930

myd. Joh. Nilsson
Opplyst Främst

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59
2890

59

Smörkärning.

När smör kärnades till julen eller annorledes,
lades en röd järnbit under kärnan samt saltades några korn i
kärnan. Grädden togs tre gånger över elden, eller öppnades kärn-
locket och man spottade tre gånger i kärnan.

60.
2890

60

Tyda med julljusen.

Om ljuset brann ojämnt, så att det blev en stor hög på den ena sidan, betydde det brev till familjen (någonting mycket ovanligt på den tiden).

Julnatten fingo ej ljusen skäras av.

61.
2890

61

Korvkokning.

När de kokte korv till jul, skulle de fråga tre gånger: "Är Håll hemma?" detta för att korven ej skulle gå sönder. Om han höll berodde det på tur.

62.
2890

62

Jullekar.

Bland jullekar, som förekommo, må nämnas:
gömma ringen, låna eld, se skam i grynasåll, läsa för den blinda
prästen, ~~KKÅKKÅK~~ posten går, bo-by m.fl.

68.

2890

68

Tyda.

Man fick ej spotta i glöden vare sig vid
jul eller annars, man fick då ont i tänderna.

67.

2890

64

Drängen Ola Gunnarsson i tjänst i Opparyd Nedregård på 1840-50-talet hade en julafton varit ute och skjut-sat och kom sent hem. Just som han satt vid bordet och åt kom katten nedhoppande från ugnen och gick med upplyftad svans tre varv runt bordet, som Ola satt bredvid. För varje varv katten gick kring bordet, för ljuslågan upp i taket i duken, dock utan att skada den, men kom tillbaka igen. Därefter gick katten tillba-ka till sin plats igen på ugnen.

Tomten.

I Knihult hade bonden befallt pigan att bära upp gröt på slindret till tomten om julaftons kväll. Hon struntade i att åtlyda denna befallning. Om juldagsmorgonen skulle hon hämta vatten. Då var tomten vid brunnen och öste vatten på henne. Då flickan ej kunde gå från stället utan hjälp, skrek skrek hon på bonden. Kommen till brunnen frågade denne tomten: "Vad gör du här?" "Jag byke", sade tomten. Bonden hjälpte henne in.

66
2890

66

Om julnatten

var det vanligt, att husets medlemmar stego upp alltjämt och
åto av julgröten.

67.
2890

67

Att iakttaga före kyrktagningen.

När en kvinna fött barn, måste hon, när hon gick på besök före kyrktagningen, bära stål på sig eller någon sak, som tillhört mannen.

68
2890

68

Julsed.

När man på julaftonskvällen lögat sig, läste
husfadern texten för juldagen och även annandagstexten med ibland
samt julpsalmer och aftonpsalmer, och familjens övriga medlemmar
skulle höra på.

69.

2890

69

Julottan.

När man ända till in på 1800-talet i allmänhet ej hade några klockor - åtminstone i fattiga hem - så var det att akta sig för att sova över sig på juldagsmorgonen. Kristina Svenssons mor, som bodde djupt inne i skogen i Härlunda, kom så tidigt till kyrkan en gång i mitten av förra århundradet att självaste kyrkväktaren "Grana-Jan", gift med en dotterdotter till den 1804 avlidne pastor Törnkvist, ännu ej var uppstigen. Hon stannade därför i flera timmar i hans vedbod, där hon frös och mådde illa. Hemkommen från kyrkan var man sömnig och eländig och behövde sova och vila.

Det fick ej förekomma, att man gick bort någonstans på juldagen.

70.
2890

70

Grötrim.

Bland grötrim, som förekommo i mormors tid
antecknar jag följande:

Slakta oxen, när den är fet
Ät gröten, när den är het.

Drick ut ölet, förrän det dovna
Klappa mor, förrän hon somna
Så blir du båd huld och blid
Och får din frukost i rättan tid.

Svar: I rättan tid skall du frukost få
Tids nog att rimma då.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en spann
Gud välsigne mor och hennes man.

71
2890

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en spade
Det var lögn allt vad du sade.

71

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i ett la-
ken (lakan)

Så länge den varar, vill jag va vaken.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en fjäring
Jag blir här tills jag ätit upp hela er äring.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i ett stop
Jag äter snart upp alltihop.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en bytta
Ta inte mer i skeden än du kan lötta (lyfta).

Ferm i Öveshult rimmade en gång i mitten
av förra århundradet:

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en fea(fur)
Sin kröp jag upp i en beak(björk).

72.
2890

72

73.
2890

73

Jullek (Pulkett).

Ja, lustiga voro mina fjorgamla sko, när de voro spankade nya. Jag dansar så lätt över Välja bro och över Seghulta rya. Ingen gosse ~~XX~~ så nätter är som N.N. på notan, ingen flicka vill han hava kär utan N.N..... Tusen fröjder och hjärtats dödjer (dygder) och så hans älskeliga kära. Han tror till Gud, att hon lever nu och går i Seghulta gare(gärde). En kanna öl och två kannor vin, ja, om det vore något mera, så skulle jag gå till ? i kväll, för där är silkespryddas hera. Och N.N. som nätter är, han faller väl till sinne, var gång han går där förbi, så bär han dygderna inne. Och var gång han går där förbi, så bär han dygderna inne.

74
2890

74

Julseder.

Ljuskronor av domestik, sådana som min mor förfärdigade, voro minst en aln höga och på mitten cirka ett par alnar i omkrets. Domestiken klipptes i remsor av ungefär en tums bredd. Denna luggades sedan upp, d.v.s. trådar revos bort i båda kanterna, så att de kom att likna rimfrost. I båda ändar knötos de till med silkesband. För att hålla kronan utspänd på mitten, användes en ganska grov ståltrådsring.

Min morfar, kyrkovärden Jon Persson i Se-
dingehult 1818-1872, gjorde själv ljusstakar av trä (trearmade).

Julbrödet brukade alltid mormor påta ovanpå,
innan hon satte det i ugnen.

Hon klippte kararevor och hängde på kara-

Skriv endast på denna sida!

Ljuskronor.

Ljusstakar.

Julbrödet.

Kararevor.

höllan (kärllhyllan).

Maten på julbordet skulle stå kvar till

3:dje dag jul i Sedinge hult och drickat till efter 20:de dag jul.

Alla barnen skulle ha julhögar.

Remsorna, som hängdes över "karahöllan", voro vävda av tågor samt blekta. De voro vanligen försedda med frans.

Mormors "karhylla" pryddes med tennfat, tennstop, tenntallrikar, blanka grytor (många hade malmgrytor, malmjärn, malmmortlar m.m.).

Julmaten.

2890

Julhögar.

75

76
2890

76

Kyrkfärden juldagen.

När fruntimren juldagen gingo till kyrkan, skulle de ha pastiller, karameller, med sig i sin silverdosa, om de hade någon sådan.

Männen hade i min farfarfars tid ljus med sig till kyrkan. På en del platser i kyrkan kunde det bli alldeles för tätt med ljus och på andra platser inga. Farfarsfar, Per Sversson, Härersjöhylda, 1775-1848, berättade, att de lade in ljuset mellan 2 stickor, för att det ej skulle bytas eller skakas sönder under ritten. Ibland hände det, när de redo fort, att de tappade ljusen. Ända tills på 1860-talet hade folket, när de gick till kyrkan, stickor att lysa sig med. Man "spingade" stickor utav fetved (kådved) och band ihop dem med vidjor till en "tånne", som sattes på en käpp. Det var en mycket ståtlig syn, när

folket ridande och gående försedda med dessa lyse färdades genom skogarna. Vid framkomsten kastades tånnarna på ett stort bål utanför kyrkan eller sattes de på gärdesgårdsstörarna, där de fingo stå och brinna, så länge de kunde.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

77

Smil
Mors h
U. Forns
1930

Uppr. Joh. Nilsson
Linnestor

Per. Petter Jönsson

Oppany A. Keskigård

Lussenatten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890^{78.}

78

Min far, född 1850, påstår, att Lussenatten
gick det ej an att mala på någon kvarn, för då gick den sönder.

V. L. L. L.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890

79

Varulv.

En sockenskräddare var en gång på ett ställe och sydde. Eftersom han var varulv, hade han ingen ro om nätterna utan var jämt uppe. Bonden, som misstänkte, att han var varulv, sade en gång till honom: "Gå och lägg dig, du lede varulv!" Skräddaren gick och lade sig och var från den stunden fri från sin förtrollning.

2890

80

Annandag jul.

Annandags morgon gällde det att komma tidigt ur sängen igen, ty då skulle det bli storstädning, innan man begav sig till kyrkan. Denna dag skulle man även ha sina bästa kläder på sig, när man gick i kyrkan. Detta var inte nödvändigt juldagen.

Om annandagsmorgon skulle det vara städad både ute och inne och i ladugården före dagens inbrott. Det var fordom mycket vanligt, att man gödslade ut åt grannarna också. Det var då vanligen ungdom, som gingo från den ena ladugården till den andra och städade. Var man ovän med den man städade åt, kastades gödseln ofta upp i krubbor och bland fodret och i brunnen o.s.v. Om man, när man sopade ladugården, tog sopan och kastade den i grannens ladugård eller hos någon annan, så fick denne

alla lopporna för året.

Ofta sattes traktering i ladugården, till de som kommo för att städa, för att de ej skulle ställa till spektakel. Jon Bengtsson i Nedregård, 1817-1879, tackade alltid Gud, när han kom ner i sin ladugård annandags morgon och såg, att allt var i sin ordning.

Inne i stugan sopades riset ut annandags morgon.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

87.
2890

81

82.
2890

82

Tyda.

Om juldagen skulle barnen skätta (skrämma)
skator för att bli kvicka.

Julkalasen

utmärkte sig mycket genom överflöd i mat och dryck förr såväl som nu. En viktig maträtt var risgrynsgröten med många hela kokta ägg ovanpå. Den serverades i stora tennfat.

Ibland varade julkalasen i många dagar, varvid det åts och söps väldeligen, och ofta slutade kalasen med slagsmål.

Bland övriga maträtter vid kalasen märktes lutfisk, ost, ostpannkakor, stärkelsepannkaka, risgrynspannkaka, äggpannkaka, rågmjölspannkaka, honung, fläskpannkaka, smör, bröd, fläsk, sill, kött (fårkött, nötkött m.m.).

Min mormor (1821-1910) kokte potatispannkaka till julen. Denna bestod av potatis och morötter och smakade mycket bra.

84/
2890
64

Se sin tillkommande.

Om en flicka önskade få se sin tillkommande, skulle man nyårsnatten sitta stilla och ej tala eller på något sätt ge ljud ifrån sig samt ha ett glas vin och ett glas vatten framför sig. Vid midnatt kom en karl in. Var han en fyllehund, tog han vinet, och var han nykter, tog han vattnet.

Ett annat lika bra sätt var följande: Flickan tog nyårsnatten två kvastar och började gå och sopa golvet. Hennes tillkommande kom då och tog den ena kvasten.

Om flickan satt nyårsnatten och såg sig i en spegel, så kom fästmannen och såg sig i samma spegel.

Man kunde plocka 7 olika blommor och färga dessa samt lägga dem under örngotten. Detta var förstås midsommar (midsommarnatten). Det, som drömdes slog in.

Skriv endast på denna sida!

Man tog kärleksörter och satte dem, där var-
ken sol eller måne kunde skina. Växte de ifrån varandra, skildes
kontrahenterna åt men i motsatt fall förenades de. Man skulle sät-
ta dem sent på midsommarsafton.

Ett annat sätt att vinna den åtrådde var att
ge denne av sitt varma blod i sig.

85.

2890

85

Småland
Källa nr
H. Torsås

Uppst. för. Källan, Lantbr. 1930
Ber. Peter Jonsson.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

86.

2890

86

Fästmögåvorna

i början av 1800-talet voro: skulpterade skäkteträ, olika slag
av slöjdalster, 4-riksdalrar, (psalmbok, 2-krona i senare tid),
kryddosa, svampdosa m.m.

2890

87

Julseder.

Spinnrocken fick ej tagas in förrän efter
farängladagen, d.v.s. den 7 jan.

"Om tjugondag jul skulle man köra julen ut
och alla gluggar fyllas med gröt", var ett gammalt talesätt.

Spinnrocken.

Tjugondag jul

Om.
Måls nr
P. T. 100
1900

Uppf. Joh. Nilsson
Ben. Petrus Nilsson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

88.
2890

88

Julseder.

Om julaftonskväll skulle djuren ha årthalm
det sista målet.

En julhög i Virestad såg i allmänhet ut på
följande sätt: först en liten brödkaka, en liten ost ovanpå, så
en tolvhålakringla ovanpå den.

De döda firade julotta i kyrkan mitt i jul-
natten.

Juläppleträdet skulle stå på julbordet ~~XXX~~
och hade på 1860-talet detta utseende.

Man gjorde ljuskronor av svinborst och vax
att fästa ihop svinborsten med.

Veden var så lång, 3 alnar, att det måste
ställas en tavla på golvet att lägga den ena ändan på. Det fanns

Husdjuren.

Julhög.

De dödas jul-
otta.

Juläpple-
trädet.

Ljuskronor.

Julveden.

ingen såg, varför det var mycket arbetsamt att få sönder den.

Under julandaktens utövande på julaftons-
kväll lade husfadern och husmodern sig på knä vid en säng, läste
och bådo böner. Barnen gjorde på samma sätt.

Stövlarna skulle man sätta, så att de voro
vända med tårna inåt rummet. Skulle någon dö, då vände de sig
om under natten.

Ljus att lysa sig med i ladugården och annor-
städes voro de s.k. små pårterna (smala, sämre ljus). På logen
användes t.e.x. skosmörja i ett lerfat med en veke i att lysa sig
med.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890 69

Julandakten.

89

Stövlarna.

Ljus.

2890

90

Folksägen.

Här en liten episod, som kanske står i samband med Odens jakt.

Det var en gång för mycket länge sedan två bönder, som lågo invecklade i process med varandra. Processen blev långvarig och gick till högsta domstolen, d.v.s. till kungs. I sin otålighet efter att så fort som möjligt få veta hur domen kom att lyda, begav sig en av processmakarna på hösten gående till fots till Stockholm. Han anlände dit dagarna före jul, och på själva julafton fick han veta processens utgång. Domen var av den lydelsen, att om den av parterna, som nu var i Stockholm, kunde komma hem med utslaget och få det uppläst juldagsmorgon i V.Torsås kyrka, så hade han vunnit målet, annars icke. Ottesangen på juldagen började den tiden alltid klockan 4. Mannen lämnade

2890⁹¹

91

Stockholm julaftonskvällen med vemod i sinnet, ty han visste, att det var omöjligt att komma hem inom önskad tid. När han så hade kommit ett litet stycke på hemvägen, kom en ryttare och red fatt honom och började samtala med honom. Bland annat frågade han honom, varför han såg så sorgsen och nedstämd ut. Mannen talade då om i vilket ärende han var utkommen, och vad det var, som tyngde hans sinne. Då han till svar på ryttarens fråga, varifrån han var, omtalade, att han var från V.Torsås, sade denne: "Sätt dig upp på hästen bakom mig, så rida vi snart dit, ty även jag skall till samma socken, nämligen till ett berg i gården Ringshult, som heter Trollberget". När de ridit en stund, snavade hästen. Mannen blev då rädd, men ryttaren lugnade honom genast med, att det var V.Torsås kyrkspira, som hästen snavat emot. När de omsider voro framkomna till berget i Ringshult, sade ryttaren: "Nu går du med in i berget, och du får inte gå härifrån, förrän det ringt första i Torsås kyrka. Ty går du ut, så blir du ihjälslagen". När det "ringt första", begav han sig i väg mot kyrkan, som då var belägen i Torsås by. Han kom fram i god tid för att lämna ifrån sig utslaget, som han sålunda fick uppläst på julottan och följaktligen även vann processen. Hans motpart var även i kyrkan, och när han hörde domen uppläsas, utropade han: "Drån anamma en sådan kung!"

Denna folksägen har jag bland mycket annat

publicerat i Nya Växjöbladets söndagsbilaga för den 1/2 1929.
Idag har jag hört en annan version av samma sägen av änkan Anna
Rederstedt å Vislanda ålderdomshem, född 1852, som även givit
mig alla övriga uppgifter, som jag antecknat under detta datum.
Hon påstod, att ryttaren var ~~O~~den själv.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2890 99

92

2890⁹³

93

Grötrim.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en bötta(bytta)
Du tar mer gröt än du orkar lötta(lyfta).

Kristina Jonsson i Nedregård, född omkr.
1850, rimmade en gång för gröt med det resultatet, att hon fick
av Sven Larsson i Myreberg en motklapp i ryggen, som under årtalen
tillfogade henne mycket lidande. Hon blev slutligen opererad av
kvaacksalvaren Jon i Foljshult, som tog ut en stor benflisa i
ryggen. Sedan blev hon bra igen.

2890⁹⁴

94

Julseder.

På julafton var det allmänt bruk att äta kokta (torrkokta) bondbönor till dagvard.

Hade de ont om mjölk, togo de dricka med sirap i. - Till frukost var det kaffe och kakor. Denna sed användes ännu i Opparyd Nedregård.

Varje kväll hölls husandakt under hela julen (och för övrigt hela året), då det lästes predikotexter, sjöngs psalmer m.m. Det är en fröjd att höra min 75-årige granne med sin härliga stämma sjunga gamla folkvisor och psalmer ur 1695 års psalmbok. Synd att ingen upptecknar tonen.

95.
2890

95

Årsgång.

Humpligen såg, när han gick årsgång att Hörjeboda skulle brinna, vilket han även förutsade. Han träffade en vit häst, som han red på, talade hans bror om. Med denna häst red han över till andra länder, sade hans bror Sven.

De, som gingo årsgång, måste hålla benen nära varandra, så inte glosen kunde komma emellan. Glosen.

2890 96.

96

Tomten.

Tomten skulle ha gröt i ladugården såsom
uppmuntran för att han vaktade djuren. På ett ställe satt han
på logbalken en julnatt. När pigan fick se honom där, sade hon:
"Tvi dig, du lede!" Efter den tiden dogo många kor i ladugården.

97.
2896

97

Farängladagen och juldagen.

Om farängladagen (7/1) fingo de inte uka några oxar eller köra någonting eller göra något annat heller. Ett talesätt var, att de skulle ha 13 par farängladagen, de som ej ville göra något.

Åke i Långasjömåla (storbonde) hade ej reda på juldagen bättre, än han var på logen och trask, när folket gick till julottan. Men när han blev underrättad om att det var julotta, gick han genast in och rakade sig och gick sedan till kyrkan.